

**ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ตำบลตาดทอง
อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี**

**THE STUDY OF WASTE MANAGEMENT KNOWLEDGE AND BEHAVIORS OF
COMMUNITY LEADERS IN TAMBOL TAD-TONG, SRITHAT DISTRICT,
UDON THANI PROVINCE.**

สุนิสา ดีนาง *

Sunisa Deenang *

กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Humanities General, Education School, Udon Thani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี โดยมีผู้นำชุมชนจำนวน 65 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวัดความรู้และแบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมมีความรู้ในการจัดการขยะอยู่ในระดับสูง และมีพฤติกรรมการแสดงออกถึงการจัดการขยะมูลฝอยเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้หรือแปรรูป และพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ เป็นพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .67$)

คำสำคัญ: ความรู้, พฤติกรรม, การจัดการขยะมูลฝอย

* ผู้ประสานงาน: สุนิสา ดีนาง

อีเมล: sunisadeenang@gmail.com

Abstract

The purposes of this study were to study knowledge and behaviors of waste management and to study the correlation between knowledge and behaviors of waste management of community leaders in Tambol Tad-tong, Srithat District, Udon Thani Province. Samples were 65 community leaders. A waste management knowledge assessment form and a questionnaire on waste management behaviors were used to collect data.

The results reveal that the overall waste management knowledge of community leaders in Tambol Tad-tong, Srithat District, Udon Thani Province was at a high level and for the waste management behaviors, the community leaders managed wastes regularly, especially, the behaviors of waste reuse and recycling was at a high level. When consider the relationship between waste management knowledge and behaviors, positive relationships were found at the statistical significant level of .05 level ($r = .67$).

Keywords: Knowledge, Behavior, Waste Management

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อ การขยายตัวของชุมชนทั้งในมิติของการขยายตัวของประชากร และการขยายตัวด้านมิติ ความต้องการในการอุปโภคและบริโภค การขยายตัวในมิติดังกล่าวทำให้การดำรงชีวิตต้อง พึ่งพาทรัพยากรทั้งที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์พัฒนาขึ้นเพื่อ ตอบสนองการดำรงชีวิต การใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตถูกนำมาใช้อย่างไม่ครบวงจร กล่าวคือ พฤติกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรดังกล่าวไม่สามารถที่จะใช้ทรัพยากรให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้เกิดสิ่งเหลือใช้จากกระบวนการอุปโภคและบริโภค เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก ขยะอิเล็กทรอนิกส์ สารพิษ สิ่งปฏิกูล เป็นต้น สิ่งเหลือใช้เหล่านี้ถูกจัดหมวดหมู่ อยู่ในประเภท “ขยะมูลฝอย” ที่มนุษย์ไม่ต้องการ ขยะมูลฝอยเหล่านี้บางส่วนสามารถย่อยสลายได้ เองตามธรรมชาติ เช่น เศษอาหาร สิ่งปฏิกูล ซึ่งจะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศน้อยกว่าขยะที่

ไม่สามารถย่อยสลายเองได้ตามธรรมชาติ และยากต่อการทำลาย เช่น พลาสติก แก้ว หรือ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กากของเสียและสารอันตราย ประเภทสารพิษ ซึ่งหากทำลายไม่ถูกวิธี หรือปล่อยทิ้งไว้ ก็จะก่อเกิดผลกระทบกับ ประชาชนและสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ มลภาวะ (Pollution) ทั้งมลภาวะทางอากาศที่มีกลิ่นเน่าเหม็น มลภาวะทางน้ำที่เกิดจากการทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำลำคลอง ก่อเกิดแหล่ง เพาะพันธุ์สะสมเชื้อโรค (Breeding germs) และ พาหะนำโรค ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของสิ่งมีชีวิต ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะเชื้อโรคมานุษย์ได้ เช่น หนู แมลงวัน แมลงสาบ ทำให้เสี่ยงต่อการเป็น โรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคระบบทางเดินอาหาร โรคระบบทางเดินหายใจ โรคจากการติดเชื้อ โรคเล็ปโตสไปโรซิส (Leptospirosis) หรือโรคฉี่หนู โรคภูมิแพ้ ฯลฯ ดังการศึกษาสภาพปัญหาขยะของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และศุภวรรณ ภิรมย์ทอง (2558) พบว่าการมีประชากรแอบแฝงเข้ามาท่องเที่ยวและเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้การอุปโภคบริโภคเพื่อการดำรงชีพมากขึ้น สภาพที่พบคือ มีขยะกองเป็นภูเขาและขยะตกค้างเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการยังไม่มีระบบการจัดการขยะจึงทำให้เกิดปัญหาน้ำชะมูลฝอยไหลออกนอกบริเวณกองขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง ประชาชนในพื้นที่

ด้วยสภาวะการทำงานในสังคมปัจจุบัน ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่กับเรื่องขยะเท่าที่ควร การจัดการขยะของชุมชนในปัจจุบันจึงไม่ได้มีการทิ้งหรือมีรูปแบบการจัดการ การเก็บขยะที่ถูกวิธี ซึ่งการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น เป็นความรับผิดชอบของคนในชุมชน และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้น จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เริ่มจากการทิ้งขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ควรมีการคัดแยกขยะก่อนที่จะทิ้ง ขยะชนิดใดที่สามารถนำไปใช้ได้หรือสามารถแปรรูปเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชน และยังเป็นการสร้างสุขลักษณะนิสัยในการทิ้งขยะอย่างถูกวิธี (ธนกฤต บวกขุนทด, 2553) นอกจากนี้ในการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ พฤติกรรมและความร่วมมือจากประชาชนเป็นกำลังสำคัญโดยเริ่มจากการทิ้งขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะ เช่น ควรมีการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง เวลาทิ้งและให้มีการแยกขยะว่า ขยะชนิดใดสามารถซ่อมเพื่อนำกลับไปใช้ได้หรือขยะชนิดใดสามารถนำมาแปรรูปเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้

ชุมชนตำบลตาตทอง มีลักษณะเป็นเกษตรกรรมมีวิถีชีวิตชนบท แต่ด้วยสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ขยะในชุมชนตาตทองมีรูปแบบตามสังคมเมืองที่มีปัญหาในการ

จัดการปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นแต่แตกต่างที่ปริมาณ จากการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับปริมาณขยะเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2561 พบว่า ปริมาณขยะทั้งหมด 24,958.11 กก./เดือน หรือ 30.889 กก./เดือน/ครัวเรือน หรือ 1 ครัวเรือน สามารถผลิตขยะได้ 1 กก./วัน โดยขยะที่พบมากที่สุด คือ ขยะเปียก (51%) รองลงมา คือ ขยะทั่วไป (35%) ขยะรีไซเคิล (12%) ขยะอันตราย (1%) และขยะติดเชื้อ (1%) ดังนั้นจะเห็นว่าขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน ตาดทองมีขยะที่สามารถนำกลับมาผลิตใหม่และใช้ซ้ำได้ประมาณ 63% ที่ชุมชนมีการคัดแยกไว้แล้ว ส่วนอีก 35% เป็นขยะทั่วไปที่รวมถึงครัวเรือนที่ไม่มีการคัดแยกด้วย ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจ ยังคงพบเห็นขยะเหล่านี้ มีการนำไปทิ้งตามที่ต่าง ๆ ทั้งที่ตนเอง หรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดภาพที่ไม่น่ามอง และส่งผลกระทบต่อจากการปนเปื้อนของขยะสู่ดิน น้ำ และพืชได้ในขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลตาดทอง ได้เคยดำเนินการโครงการธนาคารขยะในปี 2559 เพื่อแก้ปัญหาขยะในพื้นที่ ในช่วงแรกมีคนในชุมชนให้ร่วมมือเป็นที่น่าสนใจ แต่ในระยะหลังกลับพบว่ามีคนในชุมชนนำขยะไปทิ้งในพื้นที่รกร้างที่เจ้าของที่ดินไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย

จากปัญหาที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องความรู้และพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ในตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี โดยมุ่งเน้นศึกษาในส่วนของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อศึกษาความรู้และพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเชื่อได้ว่าถ้าผู้นำชุมชนมีความรู้และพฤติกรรมในการจัดการขยะที่ดีและเหมาะสมก็จะบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนได้ดีและนำพาชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาความรู้และพฤติกรรม ผู้นำชุมชนในเขตตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการชี้แจง วัตถุประสงค์ของการศึกษาการตอบแบบสอบถามเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบันทึกหลักฐานที่เป็นชื่อ นามสกุล ที่อยู่ ที่จะให้ตรวจสอบถึงตัวบุคคล รวมถึงการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวม ไม่มีการนำเสนอข้อมูลที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามได้ โดยมีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือผู้นำชุมชนในเขตตำบลตาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 65 คน ประกอบด้วยกำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 8 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 27 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 7 คน ประชาชน จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบวัดความรู้และแบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้และพฤติกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน จากหนังสือ ตารา เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประยุกต์แบบวัดความรู้และแบบสอบถามการจัดการขยะมูลฝอยมาจาก สมัชชา หนูทอง (2556) โดยโครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะของคำถามเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วยคำถามทดสอบความรู้ โดยเนื้อหาของคำถามเป็นการวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งคำถามมีจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน เป็นแบบตัวเลือก (“ใช่” และ “ไม่ใช่”) ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายความรู้ในการจัดการขยะดังนี้

มีความรู้สูง หมายถึง ได้คะแนนความรู้ตั้งแต่ 16-20 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 80.00 ขึ้นไปของคะแนนเต็ม)

มีความรู้ปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนความรู้ตั้งแต่ 10-15 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 60-79 ของคะแนนเต็ม)

มีความรู้ต่ำ หมายถึง ได้คะแนนความรู้ต่ำกว่า 9 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 60.00 ของคะแนนเต็ม)

ซึ่งมีความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ด้วยวิธีของ Kuder-Richardson (KR-20) เท่ากับ .74 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือ ได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วยคำถามเพื่อวัดพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย เป็นคำถามแบบมาตราการประเมิน (Rating Scale) 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยดังนี้

ระดับพฤติกรรม

มีการปฏิบัติทุกครั้ง

มีการปฏิบัติบางครั้ง

ไม่เคยปฏิบัติเลย

คะแนนเฉลี่ย

2.34 – 3.00

1.67 – 2.33

1.00 – 1.66

คะแนนข้อคำถาม

3 คะแนน

2 คะแนน

1 คะแนน

การแปลความหมาย

มีพฤติกรรมจัดการขยะอยู่เป็นประจำ

มีพฤติกรรมจัดการขยะเป็นบางครั้ง

มีพฤติกรรมจัดการขยะที่ไม่ค่อยปฏิบัติ

แบบวัดพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยหาคุณภาพโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของแบบ Cronbach's Reliability Coefficient Alpha ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น .81 ถือว่า แบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานผู้นำชุมชน และการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยตนเอง ในระหว่างวันที่ 23-24 สิงหาคม พ.ศ. 2561

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำมาลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และใช้สถิติเพื่อการพรรณนาข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลการวิจัย วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติความถี่และร้อยละ
2. ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. พฤติกรรมของการจัดการขยะมูลฝอยวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 46 คน และเป็นเพศชาย จำนวน 19 คน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 41.54 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 33.84 และอายุเฉลี่ย 45.6 ปี

2. ผลการศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาตอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวม จำนวน 65 คน พบว่าความรู้ในการจัดการขยะตามระดับคะแนนของผู้นำชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ในการจัดการขยะอยู่ในระดับสูง จำนวน 47 คน (ได้คะแนนร้อยละ 93.94 ของคะแนนเต็ม, $\bar{X}$ = 18.77, S.D. = 1.65) รองลงมา มีความรู้ในการจัดการขยะอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 11 คน (ได้คะแนนร้อยละ 65.91 ของคะแนนเต็ม, $\bar{X}$ = 13.18, S.D. = 1.33) และ จำนวน 7 คน (ได้คะแนนร้อยละ 43.57 ของคะแนนเต็ม, $\bar{X}$ = 8.71, S.D. = 0.49) มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ของผู้นำชุมชนตำบลตาตอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานีในภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการจัดการขยะมูลฝอยเป็นประจำ ($\bar{X}$ = 2.37, S.D. = 0.35) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้หรือแปรรูป และพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ เป็นพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.48 และ 2.39 ตามลำดับ,

S.D. = 0.41, 0.44 ตามลำดับ) รองลงมาคือพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซม เป็นพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง ($\bar{X}$ = 2.01, S.D. = 0.54) ส่วนพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอย และพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยากเป็นพฤติกรรมที่ไม่ค่อยปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 1.51 และ 1.66 ตามลำดับ, S.D. = 0.46, 0.4 ตามลำดับ)

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลดาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = .67)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลดาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี จากผลการศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลดาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวม พบว่ามีความรู้ในการจัดการขยะอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยา วัชรวิทย์ (2556) ที่ศึกษาการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน พบว่าผู้บริหารมีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบยึดหลักการมีส่วนร่วมและมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกพบว่า ผู้นำชุมชน และประชาชน มีความกระตือรือร้นและมีจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อม และจากการวิจัยของ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และศุภวรรณ ภิมมัยทอง (2558) เรื่อง การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่าความคิดเห็นและมติของชาวบ้านและผู้นำชุมชน จากการที่คณะวิจัยได้ลงไป ทำงานในพื้นที่ และได้ประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านแล้ว โดยได้นำแนวคิดในการแก้ไข ปัญหาพื้นที่กำจัดขยะของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา แล้วมีความเห็นว่า ปัญหา ขอบกพร่อง ผลิตผลทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การจัดระบบการกำจัดขยะที่ไม่เหมาะสมทาง เทคนิควิชาการ และความบกพร่องของหน่วยงานรับผิดชอบ ประกอบกับ การส่งเสริมความรู้ในเรื่องการจัดการขยะที่ภาครัฐลงไปให้ความรู้และจัดการอบรม เช่น โครงการอบรมการคัดแยกขยะ ซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ในการจัดการขยะอยู่ในระดับสูง

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ของผู้นำชุมชนตำบลดาดทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานีในภาพรวม ผลการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของ

ผู้นำชุมชนในภาพรวมพบว่ามีพฤติกรรมในการกำจัดขยะเป็นประจำ โดยหากพิจารณารายละเอียดจะพบว่าพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำคือ พฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้หรือแปรรูป และพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมัชชา หนูทอง (2556) เรื่องความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีระดับความรู้สูง และโดยรวมพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของ ผู้นำท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีพฤติกรรม ในการจัดการขยะมูลฝอยคือ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้นำท้องถิ่น มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้หรือแปรรูป สูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านการนำขยะมูลฝอย วัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซม ด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยาก ส่วนด้านที่ผู้นำท้องถิ่นมีพฤติกรรม ในการจัดการขยะมูลฝอยต่ำที่สุดคือ ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ สืบเนื่องจากความต้องการในการบริโภคของชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ดังโครงการการศึกษาระดับพฤติกรรมด้านการจัดการขยะของคนไทย วรณวิมล ภัทรสิริวงศ์ (2561) เป็นกิจกรรมภายใต้ โครงการสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ตามแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 โดยมีเป้าหมายของโครงการเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประเมินและติดตามพฤติกรรมด้านการจัดการขยะของคนไทย และเป็นแนวทางในการรณรงค์สร้างวินัยและการมีส่วนร่วมของคนไทยในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ได้สรุปผลการศึกษาเรื่องวิธีการจัดการขยะของประชาชน 1)แหล่งที่มาของขยะในบ้านมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การทำอาหารทานเอง การนำอาหารและเครื่องดื่มมาจากนอกบ้าน และ การซื้อของมาใช้ในบ้าน โดยมีชนิดของขยะในบ้านมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ พลาสติก เศษอาหาร/กิ่งไม้ ใบไม้ ต้นไม้ และกระดาษ ซึ่งขยะส่วนใหญ่จะถูกทิ้งลงในถังขยะที่เทศบาลหรือหมู่บ้านจัดไว้ให้ ขยะที่มีมักจะมีการนำไปขายได้แก่ แก้ว อลูมิเนียม กระดาษ พลาสติก แบตเตอรี่เก่า และ กระป๋องสเปรย์ ส่วนเศษอาหารบางส่วนจะถูกนำไปฝังและทำปุ๋ยหมัก ในขณะเดียวกัน ชุมชนตำบลตาตทอง ส่วนใหญ่แล้วเป็นชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีการใช้สารเคมีในกิจกรรมการเกษตรอย่างกว้างขวางส่งผลให้พฤติกรรมหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยาก เป็นพฤติกรรมที่ไม่ค่อยปฏิบัติ

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาตทอง อำเภอสรีธวัช จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .67$) สอดคล้องกับแนวคิดของ อรพรรณ ปิรันธน์โอวาท (2549) กล่าวว่า ความรู้เป็นการรับรู้เบื้องต้นซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์ที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งความรู้เหล่านี้จะส่งผลต่อการตัดสินใจในการแสดงออกถึงพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ผกามาศ รินรักษา (2559) ที่ศึกษาความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และพบว่าความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับ อิสราภาพ มาเรือน (2558) การศึกษากระบวนการสร้างความร่วมมือทางสังคมระหว่างชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลัวะ เพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่า กระบวนการสร้างความร่วมมือทางสังคมระหว่างชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลัวะ เพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนทุกคนเผ่า โดยการพาไปศึกษาดูงานการจัดการขยะในพื้นที่ต้นแบบระดับประเทศ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้แก่แกนนำชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบและเป็นตัวกลางในการนำความรู้ไปสู่ประชาชน ซึ่งได้ผลผลิตโครงการแก้ปัญหาขยะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ อบต.ปากกลางได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานในชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 เป็นต้นมา นั้นแสดงให้เห็นว่า หากผู้นำชุมชนได้รับการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนมากขึ้น ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการจัดการขยะก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนตำบลตาตทองที่มีความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่า หากกระตุ้นเสริมในการให้ความรู้และประโยชน์ในการบริหารจัดการขยะชุมชน ผู้นำเหล่านี้จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะสูงขึ้นไปด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเสริมความรู้ในการจัดการขยะให้มากขึ้น รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน และเป็นการกระตุ้นพฤติกรรมให้สูงขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำ แต่หากพิจารณาในรายชื่อแล้วผู้นำชุมชนมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ ซึ่งการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเป็นประเด็นที่สำคัญมากในการจัดการขยะชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน และสถาบันการศึกษา ควรสร้างรูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ผนวกการสร้างความจิตสำนึกให้ชุมชนในการรักษาความสะอาดและคัดแยกมูลฝอย รวมทั้งการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ แก่ผู้นำ โดยเน้นให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นว่าหน้าที่ในการคัดแยกหรือการจัดการขยะมูลฝอยเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน เพราะเป็นผู้ผลิตขยะ และได้รับผลกระทบจากขยะมูล ฝอยโดยตรง ไม่ควรปล่อยให้เป็นที่งอกเงยของผู้ใดคนหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- Buakkhunthod, T. (2010). **Behavior of Solid Waste Management of Population in Nonmuangpatana Local Administration, Dankhunthod District, Nakornrachima Province**. Project of Master Degree in Engineering. School of Civil Engineering, Suranaree University of Technology. (in Thai).
- ธนกฤต บวกขุนทด. (2553). **การศึกษารูปแบบการจัดการการเก็บขยะชุมชน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา**. โครงการงานหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- Channawa, K. and Paileekle, S. (2014). Solid Waste Management Behavior of People in Tumbon Naklang Naklang Distric Nong-Bua Lamphu Province. **Community Health Development Quarterly Khon Kaen University**, 2(3), 263-271. (in Thai).
- ขวัญจิตต์ จันทร์นาหว่า และ สุชาดา ภัยหลีกลี่ (2557). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ตำบลนากลาง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. **วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 2(3), 265-271.

Maruean, I. (2015). Creating Social Cooperation Process for Sustainable Waste Management in Hmong, Mian and Lua Tribes in Paklang subdistrict, Pua district, Nan Province. **Journal of Health Science**, 24(1): 33-40. (in Thai).

อิสรภาพ มาเรือน. (2558). กระบวนการสร้างความร่วมมือทางสังคมระหว่างชุมชน ชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าเมี่ยน เผ่าลัวะ เพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลปากกลาง อำเภอบัว จังหวัดน่าน. **วารสารวิชาการสาธารณสุข**, 24(1), 33-40.

Nuthong, Samatchaya. (2013). **Waste Management Knowledge and Behavior of Leaders: A Case Study of Local Administrative Organizations in Soi Dao District, Chanthaburi Province** . Master of Public Administration, Program General Administration, Brurapha University. (in Thai).

สมัชญา หนูทอง (2556). **ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี**. ปัญหาพิเศษ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.

Pilnatowat, O. (2006). **Communication for persuasion**. 4th ed. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai).

อรรณณ ปิลันธน์โอวาท (2547). **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Rinraksa, P. (2016). **Knowledge, Attitudes, and Behavior on Waste Management in Nonghieng Sub-District, Ampure Phanasnikom, Chon Buri Province**. Master Thesis in Public and Private Management, Brurapha University. (in Thai).

ผกามาศ รินรักษา (2559). **ความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา.

- Vanvimol Patarasiriwong. (2018). **A study of Thai waste management behavior.**
Retrieved November 9, 2018, from <https://www.researchgate.net/publication/>. (in Thai).
- วรรณวิมล ภัทรสิริวงศ์. (2561). **การศึกษาระดับพฤติกรรมด้านการจัดการขยะของคนไทย.**
สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.researchgate.net/publication/>.
- Vajaroday P. (2013). **Local Authority's Solid Waste Management: A Case Study of Muangklang Municipality, Rayong Province.** Master of Science in Environmental Management, National Institute of Development Administration.
(in Thai).
- พีรยา วัชรโรทัย. (2556). **การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Woottimetee, Y. and Piromthong, S. (2015). Solid Waste Management in the communities of Ayutthaya City Municipality. **School of Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University, 8(2): 7-29.** (in Thai).
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และศุภวรรณ ภิรมย์ทอง. (2558). **การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 8(2), 7-29.**